

Savez proizvođača jagodičastog
voća u Bosni i Hercegovini

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

Prof.dr Miljan Cvetković i prof.dr Siniša Mitrić

Elementi efikasne evidencije aktivnosti proizvođača i savjetodavaca i organskoj i integralnoj poljoprivredi

Sarajevo 14.03.2108.

8.000 -10.000 \$/ha

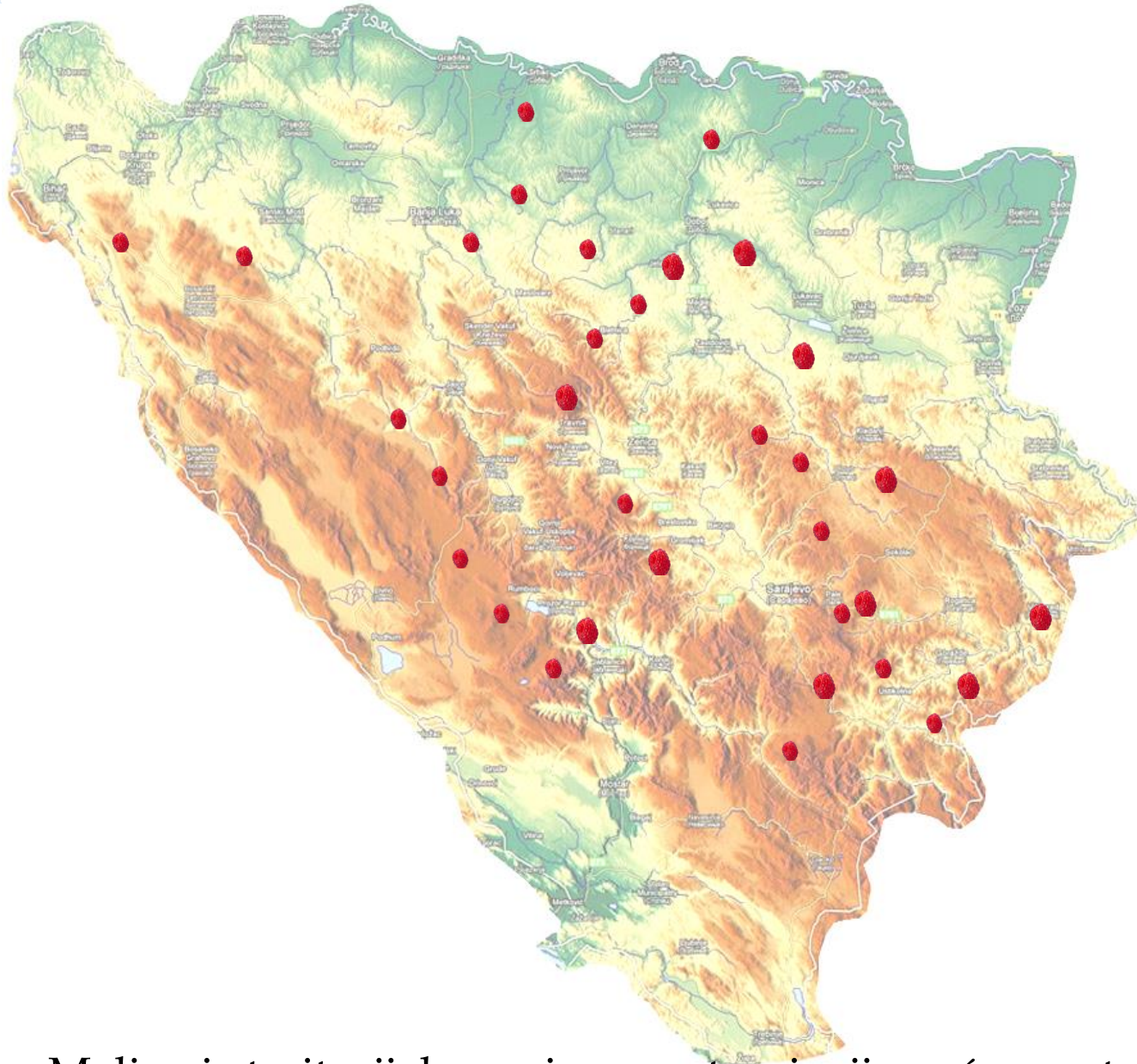

**68 years old high-blush blueberry
Michigan, March 2017**

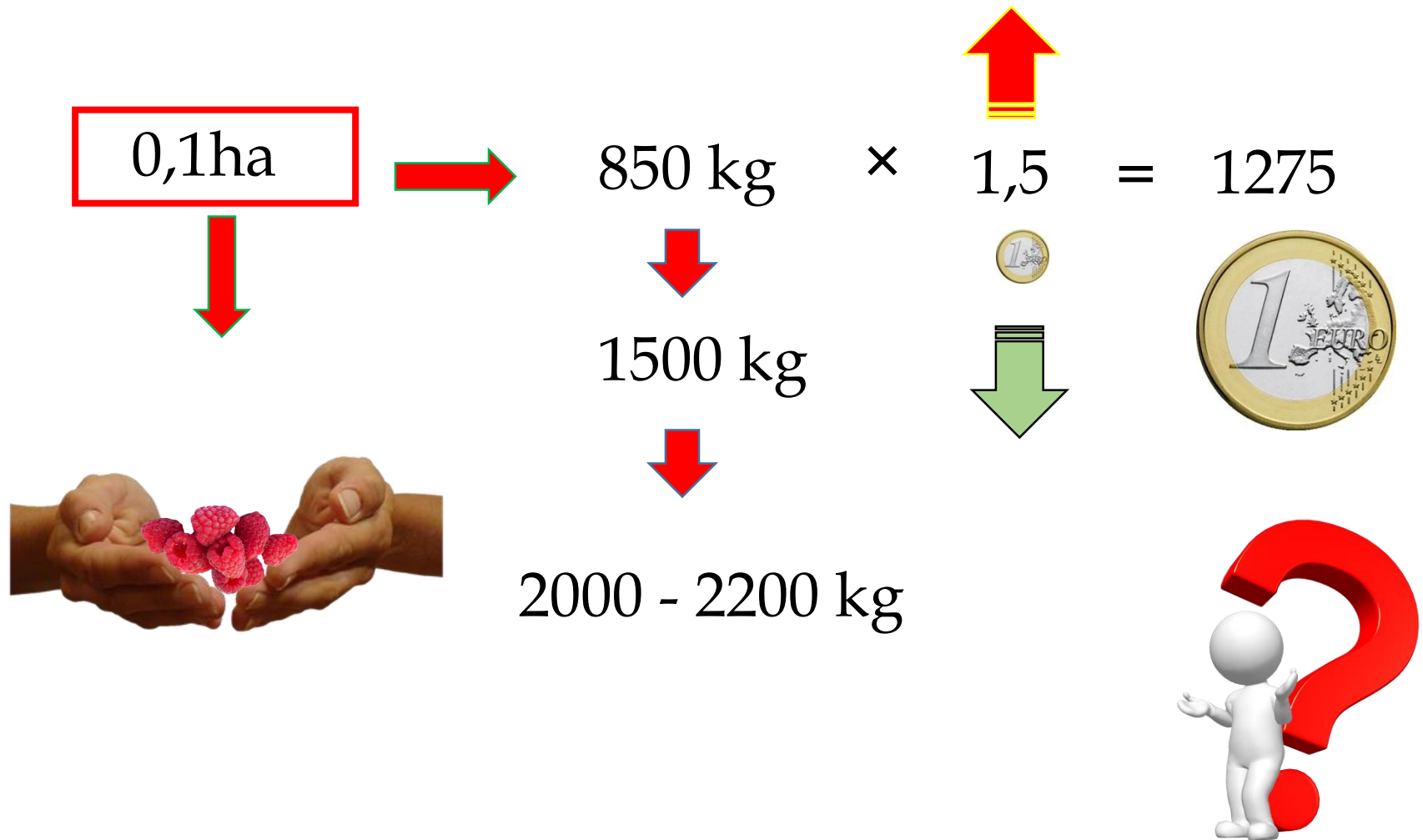

I činjenica: Malina je teritorijalno najrasprostranjenija voćna vrsta u BiH jer se uzgaja na malim zemljišnim posedima

II činjenica: Malina se uspešno gaji kada imamo radno opterećenje od jedna osoba=0,1ha

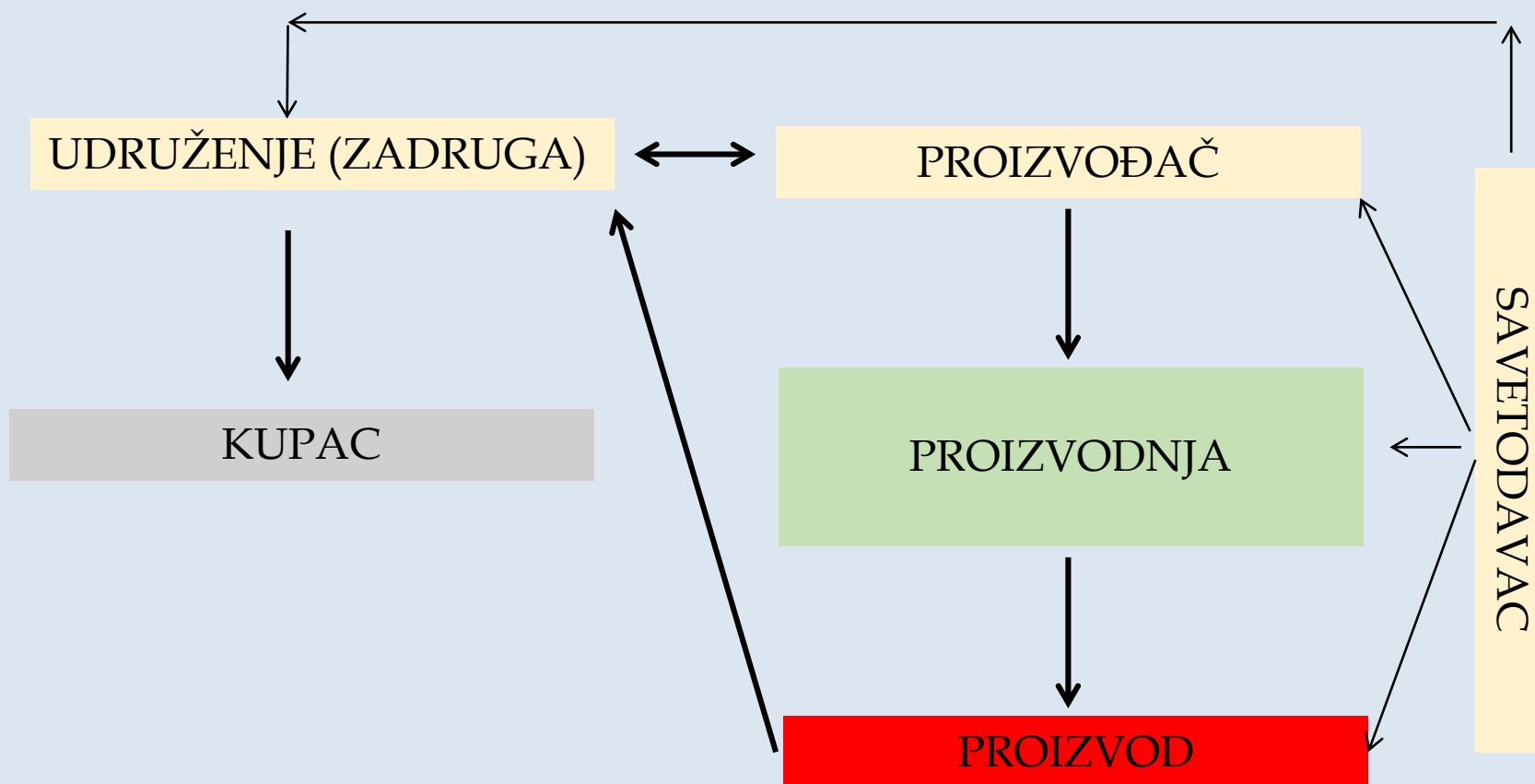
III činjenica: Malina je u predhodnom periodu imala dobru cenu (osim 2017. godine) i značajnu subvencionu podršku (možda i neopravdanu!)

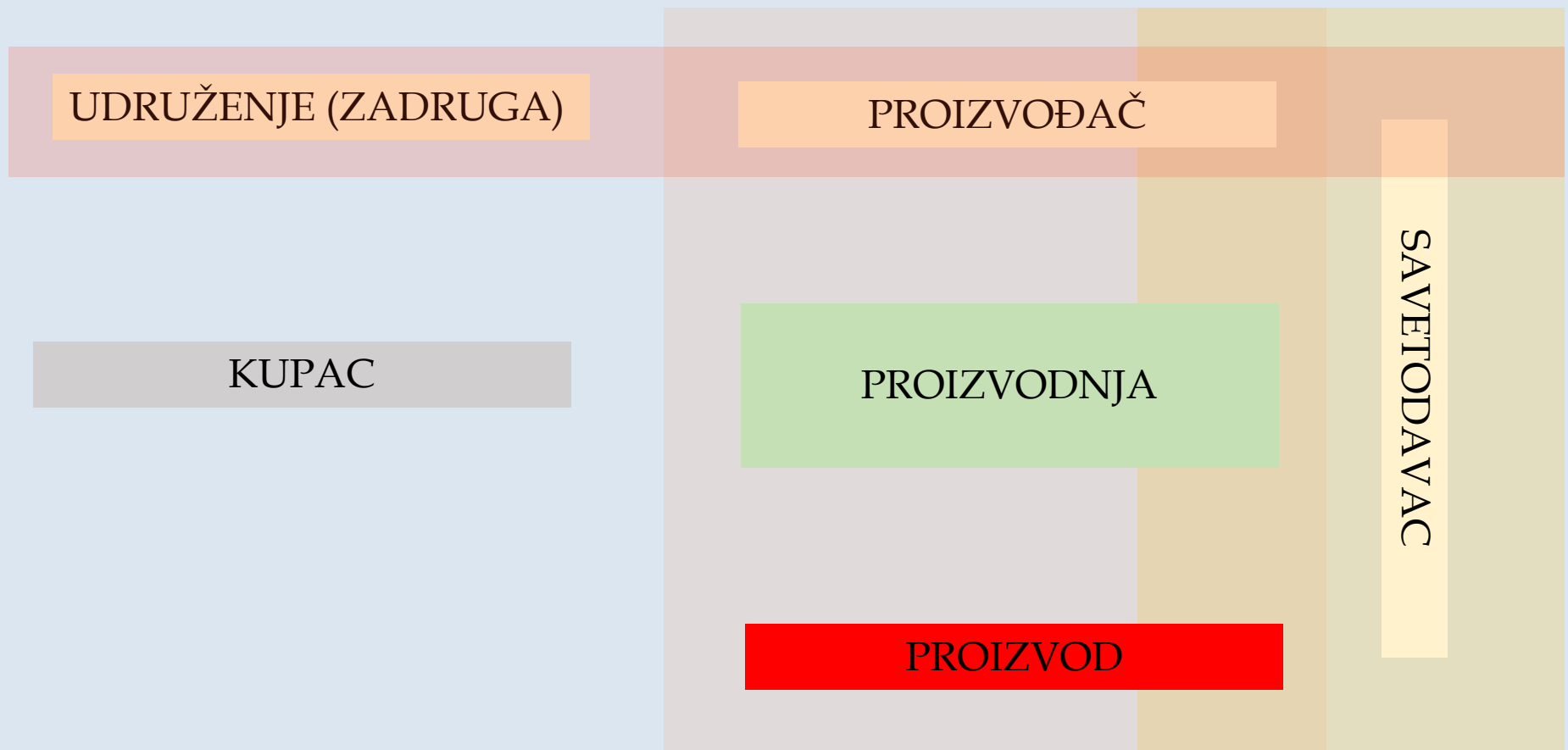
IV činjenica: Tehnologija konvencionalne proizvodnje je na relativno zadovoljavajućem nivou.

V činjenica: Za uvođenje novih standarda (IPV, organska) moramo imati „stručno informisanog i edukovanog“ farmera u svim segmentima vođenja proizvodnje!

VI činjenica: Za uvođenje novih standarda (IPV, organska) moramo imati kompletnu i potpuno tačnu evidenciju o gazdinstvu!

VII činjenica: Naši farmeri u velikom broju slučajeva ili nemaju nikakvu ili imaju delimičnu i nepotpunu evidenciju (izvinjavam se pojedincima koji imaju kompletne i potpuno tačne evidencije)!

1

 Datum _____
Dan _____

Ambalaža i sirovine za pekarsku i konditorsku industriju

PROGRAM RADA U MALINJACU OD ZAVRŠETKA BERBE !!

1. NAKON ZAVRŠENE BERBE PRODE OD 10-15 DANA PA TADA SASPEČEM IZDANKE MALINE KOJE SU DALE PRAO IZ RAZLOGA DAVRATJE U ZEMlju OSTATAR HRANE IZ STABLA.
2. NAKON PERIODE STARIJA IZDANAKA PRODE 8-10 DANA DA BI SE STABLIKA OSUSILA I DALA PROSTOR I DOZVOLILA MLADIM IZDANCIMA DA SE POLAKO PRILAGODE VARIJACIJI TEMPERATURJE I SUNCU DA SE NEBIŠOKIRALI, OD VELIKE TEMPERATURJE ŠTO JE VJERO BITNO, MLADE IZDANKE ŠTITIM PROTIV BUŠTJE, DIDIMELE I PLAMENJAVE PREPARATOM "KVADRIS" IATIM U NEKOM PERIODU OD 10-15 DANA MLADE IZDANKE ŠTITIM PROTIV GRINJE PREPARATOM "VERTIMEK".
3. POČETKOM NOVEMBRA KADA SE ZAVRSI VEGETACIJA IZ MALINJAKA IZMOSIM STARE IZDANKE MALINE I POČINJEM SA VEZIVANJEM NOVIH IZDANAKA. KADA POVEĆAMO NOVE IZDANKE PRISTUPAMO PREKRAĆIVANJU NA VISINU OKO 210-230 CM ILI 5-6 PUPOLJAKA IZNAD ŽICE ZA KOJU SU IZDANCI VEZANI. NAKON PREKRAĆIVANJA IZDANAKA ISTI DAN MALINJA ILI IZDANKE TRETIRAM PREPARATOM NA BAZI BAKRA.
4. NAKON NAVEDENIH RADOVA UBAČUJEM N.P.K. 8-16-24 U KOLIČINI 25 KG PO JEDNOM DUNUMU, ZATIM UBAČUJEM UNOSIM STAJNJAK (GOVEDJI ILI OVČIJI) U KOLIČINI OKO 5-10 TONA PO DUNUMU (SVAKE TREĆE GODINE)
5. KRAJEM FEBRUARA PONOVO DODAJEM 25 KG N.P.K. 8-16-24 U KOLIČINI 25
6. U MARTU PRED VEGETACIJU MALINJAK TRETIRAM BAKARNIM PREPARATIMA.
7. POČETKOM VEGETACIJE (MISJUCUŠI) POČINJEM ZAŠTITU PREKO LISTA PREPARATOM "AKTARA" A PREKO SISTEMA NAVODNJIVANJA RİDOMİL - AKTARA JE PROTIV INSEKATA A RİDOMİL ZUŠTİTU KORTICNOUC SISTEMA

BISPAK doo, Karakaj-Zvornik, Bosna i Hercegovina
066 910 634 • 066 910 635 • 066 910 636

2

 Datum _____
Dan _____

Ambalaža i sirovine za pekarsku i konditorsku industriju

8. U DRUGOJ FAZI VRŠIM PREHRANU POLJARNO PREKO LISTA KRISTALONIMA U KOMBINACIJI 20-20-20 I DODAVANJEM AZOTA "KAN 27%" U KOLIČINI 25 KG PO DUNUMU (KAN)
9. ZAVISNO OD VREMENSKIH USLOVA AKO JE KISNO VREMJE I KASNI MAAEVI KORISTIM "ALİETE" PROTIV PLAMENJAVE A OD INSEKATA OBİENO KALIPSO ILI KARATE 200M IZ RAZLOGA DA INSEKTI NE POSTANU IMUNI NA ŽEDAN PREPARAT.
9. IZMEDU POLOVINE I KRAJA APRILA IZDANKE TRETIRAM PREPARATIMA "KVADRIS-ZAŠTITA OD DIDIMELE I PLAMENJAVE A ZATIM - VERTIMEK - PROTIV GRINJE SAMO DA NAPOMENEM AKO SU VREMENSKI USLOVI LUŠI IZDANKE U VIŠE NAVRATA TRETIRAM INSEKCIDIMA ALI I NIKADU 24 REDIOM DVA PUTA NE PRAVUJAM ISTI INSEKCIDI. TAKOĐE U OVOM PERIODU SE VRŠI FREZIRANJE I OKOPAVANJE MALINJAKA.
10. DA NAPOMENEM TAKOĐE KORISTIM I ANINO KISELINE U OVIJ RADI KRAJETA KAO N.P.R. AMIKO ILI EFSTEN SUL I BIOSTIMULATORE "SLABU"
10. U MJESECU MAJU SA PORASTOM ROONIH GRANJA I POČETKOM POJAVE OVIJETOVA IZDANKE TRETIRAM POLJARNIM DUBRIVOM U KOMBINACIJI 13-40-13 POLJARNO ILI PREKO SISTEMA NAVODNJE I PO DRUGI PUT DODAJEM "KAN 27%" NAPOMINJEM DA MLADE IZDANKE (LASTARE) ZAKIDAM OD POČETKA VEGETACIJE PA SVE 7 DANA PRED BERBU.
11. KADA JE MALINA 30% UCVIJETALA POČINJEM SA ZAŠTITOM PROTIV TRULJEŽI PREPARATIMA "A-SVIČ 2. SIGNUM" NA KRAJU "TELDOR"
12. POJAVOM TRULIH ŽELIH PLODOVA MALINU PREHRANJUJEM PREKO SISTEMA NAVODNJIVANJA POL. DUB. KOMB. 4-10-40

- OVIM NAČINOM RADA OSTVARUJEM OD 2-2,1 TONE MALINE PO DUNUMU

BISPAK doo, Karakaj-Zvornik, Bosna i Hercegovina
066 910 634 • 066 910 635 • 066 910 636

SVETLIJI PRIMER VODENJA EVIDENCIJE

DNEVNIK RADA 2011 - 2016 PLANTAŽA MALINE

ZASAD MALINE MIKER MART 2015
PUNI ROD 2016, MIN. 1,5 kg do 2,2 kg PO SADNICI

050500048_24 NAVODNJAVANJE KAP PO KAP KAPACITETA 10L

MALINA 2011

Dana 13.3.2011 i 14.3.2011 izvođeni su radovi u novoj malini ispod puta i to vezanje maline samo za drugu žicu. U malini ta dva dana su radili nas troje tj 3 radnika po 8 sati u proseku ta dva dana, otprilike rađeno je 24 radna sata.

Prvo prskanje maline u ovoj godini a odnosi se na novu malinu izveo sam 15.3.2011.1 to prskao sam crvenim uljem.

Za malinu ispod puta potrošio sam 30 litara tecnosti.

Mjera koju sam koristio iznosila je 20 mililitara crvenog ulja na 10 litara vode. Ovo prskanje izveo sam relativno rano zato sto je vec krenuo pupoljak, predpostavljam zato sto je malina mlada a bilo je i lepih sunčanih dana. To je sve sto se tice maline mlade tj vilameta cacanskog. Od poslova koje bi jos trebao da uradim je to da se treba malina da podkrati na drugoj žici na visinu od 3 pupoljka id a se očisti od lastara, zatim trebalo bi u mesecu martu da se nabaci djubrivo KAN otprilike 15 kg, zatim da se odmah plitko isfrezira da bi sto pre djubrivo došlo do korena maline.

KOLJE I ŽICU SAM ZAVRŠIO TJ RADIO SAM 3 DANA TACNIJE OD 10.3.2011 DO 13.3.2011.....

DUGA NJIVA MALINA 2011

Malinu u dugoj njivi počeo sam da radim 15.3.2011. Uradjene su samo 4 vrste taj dan, tj 3 vrse su razredene i povezane dok je jedna samo razredjena, otprilike provedeno je nešto oko 11 radni sati, a radial su 3 radnika.

Primetio sam da je jos u fazi mirovanja jel pupoljak jos nije krenuo, pa tako moze jos čekati sa prskanjem crvenim uljem.

Plan za ovu malinu u mesecu martu suda se poveze za gornju zicu, oreze nabaci đubrivo isfrezira i poprscje.

Danas je 16.3.2011. četvrtak i pada kisa a najavljuju je do kraja ove sedmice, pa tako da se nadam da ce se moći uci u njivu tek posle 21 marta.

FREZANJE I DJUBRENJE

1. 23.3.2011 izvršeno prvo frezanje u obe njive i bačeno 25Kg KAN-a, 15Kg njiva Lijeha + 10Kg Duga njiva
2. Drugo frezanje Duge njive je bilo 4.4.2011, a njive Lijeha je bilo 12.4.2011 i tada tj. 12.4.2011, je bačena ista količina đubriva u obe njive.
3. Treće frezanje je bilo 28.4.2011 ali nisam samo isfrezao ovaj manji deo do potoka.

VAŽNO: Danas sam počupao travu u Dugoj njivi, a i ovde ispod puta u njivi Lijeha i to od raskršća ka kuci i ostalo je samo 5 vrsta sto nije počupano. Sledece je sto bi trebalo je to da se malina okopa tj. da se razgrnu redovi i da se počupaju lastari i to sve treba odraditi najkasnije do 12.5.2011 ali videcu kako ce teci stvari

4. 29.4.2011 bačeno je đubrivo, 25Kg
5. Četvrto frezanje je bilo 7.5.2011 i to u Dugoj njivi, prvo sam isfrezao a posle sam kopao i počupao sve lastare. U Dugoj njivi okopali smo jai Daća 8 vrsta danas.
6. 8.5.2011 nisam mogao nastaviti jer je padala kisa
7. 18.5.2011 bacio sam 25Kg đubriva u obe njive
8. Peto freziranje je bilo 23.5.2011 i taj dan sam počupao sve lastare u obe njive
9. 30.5.2011 sam počupao lastare u njivi Lijeha, ne sve, samo neke tj. ostavljao sam one sto idu tek iz zemlje plus sam ostavljao i po jedan iz svakog bokora.
10. 3.6.2011 sam bacio đubrivo u obe njive

11. 7.6.2011 isfrezao sam malinu u njivi Lijeha
12. 9.6.2011 je bilo šesto frezanje i taj dan sam oplevio Dugu njivu

ZAPAŽANJA: Trenutno lastari u Dugoj njivi nisu losi tj. nisu stigli ni do prve žice ali zadnji put su počupani 23.5.2011. Mogli su se počupati i oko 27.5. s' obzirom da kisa svaki dan pada, rastu malo bize.

LASTARI U NJIVI LIJEHA SU SE SVI MOGLI POČUPATI DO 30.5.2011

VAŽNO: PRIMECUJEM 20.6. DA JE TO KASNO ČUPANJE LASTARA

13. Sedmo frezanje je bilo 18.6.2011 u Lijeha njivi.
14. 16.7.2011 počeo sam da secem staru malinu u Njivi Lijeha. Krenuo sam malo ranije zbog lastara jer su polosi, primecujem da sam ih kasno pocupao. vidjecemo da li ce svi izaći do druge žice. Maline je bilo sigurno za jos jedno branje, ali sobzirom da sam danas nabrao 20 gajbi tako da necu puno stetovati.
15. 11.8.2011 isecena Duga Njiva stara malina i isfrezane obe njive.

ZAŠTO JE POTREBNA KOMPLETNA I POTPUNO TAČNA EVIDENCIJA:

- To je dobra poljoprivredna praksa
- To je jedini mogući način za kontrolu procesa proizvodnje
- To je način da se evidentiraju sve aktivnosti u zasadu
- To je mogućnost da se evidentiraju propusti i unapredi proizvodnja
- To je jedini način da se realno sagledaju troškovi proizvodnje i unaprede segmenti koji su problematični (skupi)
- To je osnovni (i fer) alat kojim proizvođač komunicira sa svojim savetodavcem
- To je način da se postigne ujednačen pristup u proizvodnji među proizvođačima
- To je osnova za transparentnost u proizvodnji
- To je obaveza pri uvođenju standarda

EVIDENCIJA NE SME DA BUDE KOMPLIKOVANA ZA FARMERA.

FARMER SE MORA OBUČITI KAKO BI BIO U STANJU DA NA ISPRAVAN NAČIN VODI EVIDENCIJU KOJU MOŽE DA NEKO PREKONTROLIŠE I VERIFIKUJE NJENU TEHNIČKU ISPRAVNOST.

U suprotnom ona je neupotrebljiva!

U predhodnom periodu, pažnja u radu sa proizvođačima i savetodavcima bila je na tehničkim principima za uvođenje novih standarda, a ne i načinu evidentiranja procesa tokom rada.

Efikasnu i tačnu evidenciju

aktivnosti moraju imati

i proizvođači i savetodavci

bez obzira na tip proizvodnje (poseban
značaj je u organskoj i integralnoj
poljoprivredi)

Kolika je bila otkupna cena maline u:

- **2016. godini?**
- **2017. godini?**

Kolika je bila proizvodna cena (cena koštanja proizvodnje) maline u:

- **2016. godini?**
- **2017. godini?**

Mala aktivnost saveza za naredni period
(2018)

EVIDENTIRAJ I PROFITIRAJ

Cilj projekta: stvoriti preduslove i realizovati uniformne evidencije od strane proizvođača i savetodavaca tokom 2018. godine u proizvodnji maline

Opravdanost: proveriti u praksi koliko su **proizvođači** i savetodavci spremni i obučeni da u praksi realizuju vođenje evidencije tokom godišnjeg ciklusa proizvodnje.

Rezultati:

1. Tačna i precizna evidencija o proizvodnji - može biti osnov za analizu i dalje unapređenje
2. Utvrđivanje propusta koji se javljaju u proizvodnji i njihovo eliminisanje
3. Imati jasnu i argumentovanu informaciju o troškovima proizvodnje u toku godine

Ukoliko se jave *problemi sa vođenjem evidencije*, projekat će ukazati na kritične tačke u procesu evidentiranja aktivnosti u proizvodnji.

PRAKTIČNA PREZENTACIJA KNJIGE EVIDENCIJE ZA
PROIZVOĐAČE I SAVETODAVCE
(radna verzija kao predmet usaglašavanja)

**RADNA KNJIGA ZA VOĐENJE EVIDENCIJE
U PROIZVODNJI MALINE
PO KONCEPTU
INTEGRALNE PROIZVODNJE**

Proizvođač:

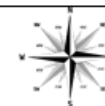
Godina:

OPŠTI PODACI O ZASADU

VLASNIK MALINJAKA (ime i prezime)	
LOKACIJA MALINJAKA (selo, opština)	
LOKALNI NAZIV LOKACIJE	
GODINA SADNJE (godina i mesec)	
VELIČINA MALINJAKA (ha, m ²)	
RAZMAK SADNJE	
SORTE (spisak sorata u zasadu i površina)	
Ime sorte:	Površina po sortom:
OSNOVNE KARAKTERISTIKE PLODONOSTI ZEMLJIŠTA (analiza zemljišta)	
Datum analize	
pH vrednost M (KCl)	
pH vrednost H (H ₂ O)	
Sadržaj organske materije (%)	
Sadržaj N (%)	
Sadržaj K ₂ O (mg/100 g zemljišta)	
Sadržaj P ₂ O ₅ (mg/100 g zemljišta)	
Sadržaj CaCO ₃ (%)	

**ORIJENTACIONA SEMA
MALINJAKA
(sa rasporedom redova i sorti)**

ODRZAVANJE ZEMLJISTA U ZASADU		
MEĐUREDNI PROSTOR		
Tretman 1	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 2	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 3	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 4	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

ODRZAVANJE ZEMLJISTA U ZASADU		
REDNI PROSTOR		
Tretman 1	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 2	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 3	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

Tretman 4	Datum:	
Aktivnost:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (mekanizacija, gorivo, sredstvo):		
Kontrolisao:		

OPERATIVNE AKTIVNOSTI U ZASADU		
POPRAVKA STUBOVA I KOLJA		
Datum:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (stubovi, kolje, mehanizacija):		
Kontrolisao:		

Datum:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (stubovi, kolje, mehanizacija):		
Kontrolisao:		

Datum:		
Trajanje (ljudski rad, h):		
Utvorak (stubovi, kolje, mehanizacija):		
Kontrolisao:		

Napomena i opazanje za aktivnosti u određenom terminu (navediti datum realizacije):

--

REDNI BROJ TRETIRANJA		
DATUM TRETIRANJA		
FENOFAZA RAZVOJA		
TRAJANJE TRETIRANJA	Početak tretmana:	
	Završetak tretmana:	
IME i PREZIME osobe koja je provela tretiranje		
Vrsta mašine koja je korištena		
Zapremina rezervoara (litara)		
Utrošak radne tečnosti (vode) po parceli (litara)		
TRGOVAČKI NAZIV PREPARATA	KOLIČINA PRIMJENJENOG PREPARATA	
Napomene i opažanja:		
<small>TRGOVAČKI NAZIV PREPARATA = Kada se koristi opipljivo, navesti svu sredstvo, uključujući mineralna đubriva, pomoćna supstancija, fitohormone i sve druge agrokemikalije; KOLIČINA PRIMJENJENOG PREPARATA = Navesti dozu ili koncentraciju preparata</small>		

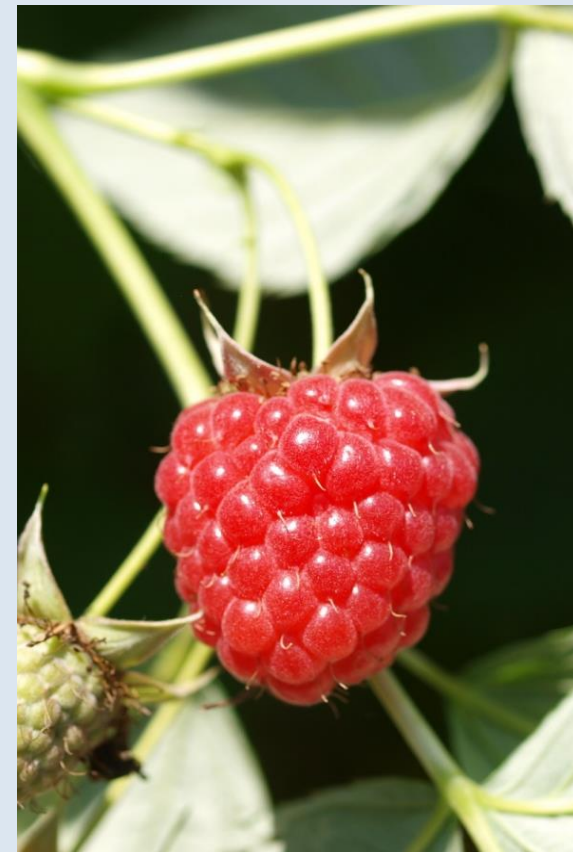
RADNI NALOG BROJ		
DATUM IZDAVANJA :		
Napomene i opažanja o stanju zasada:		
Preporuke za naredni period:		
Nalog pripremio:	Nalog zaprimio:	

RADNI NALOG BROJ		
DATUM IZDAVANJA :		
Napomene i opažanja o stanju zasada:		
Preporuke za naredni period:		
Nalog pripremio:	Nalog zaprimio:	

Rezultati projekta bi trebali biti prezentovani na sledećoj godišnjoj Skupštini saveza kao jedna od aktivnosti i biti predmet analize i daljeg unapređenja i redovne upotrebe.

Naravno, ako za time postoji interes!

Hvala na pažnji!